

HRVATSKI POMORSKI GENI U FRANCUSKOJ

Tekst: **Vedran Kabalin** Foto: **Sandro Tariba**

Od samoga početka našeg puta u Sète teško je bilo ne postaviti si pitanje kako jedan festival pomorske baštine može sadržajno izdržati sedam dana? Odgovor je stigao na licu mesta. U svijetu u kojem su pomorska kultura, veličanje tradicije i čuvanje folklora nešto više od floskule, tamo gdje je to način života, tamo je sedam dana prekratko



Escale a Sète, u slobodnom prijevodu "Zaustavljanje u Sèteu", je bienalni festival mora i pomorske tradicije koji se održavao ove godine od 27. ožujka do 2. travnja u francuskom gradiću Sète na mediteranskoj obali. Prvi je održan 2010. godine, tako da je ovo "već" peto izdanje, a zanimljiva je činjenica da je u prvoj godini održavanja festival privukao "samo" 10.000 posjetitelja, dok ih je u ovoj festivalom prošetalo čak 400.000! Između ostalog, iz te činjenice i proizlazi titula najvećeg festivala ovoga tipa na Mediteranu. Samo da se zna, na razini kontinenta, ispred njega su samo festivali u Morbihanu i Brestu.

Naravno, ovoliko ljudi ne bi dolazilo u posjet da nemaju što vidjeti: brodine,

divovi, brodići i kaići; – čuti: sopele, sopile, roženice i mihi; a ima se tu mnogo dobrog i za probati: vina i sve okuse koje more može ponuditi – od riba, preko rakova i školjki do ježeva. Voda se eventualno piye do ručka, nakon toga uz čašicu razgovora ide i čašica vina iz koje progovara istina koja potiče nova iskustva, poznanstva i običaje. Ove godine sam i osobno imao sreće biti dio hrvatske delegacije na ovom festivalu. Predstavljali smo Hrvatsku koja je u ovom izdanju festivala sudjelovala s titulom počasnog gosta, a festivalskoj se publici u Sèteu predstavila s nekoliko tradicionalnih barki našeg podneblja i nekim osnovnim gastro i zanatskim vještinama. Kvarnersku regiju je tako

predstavljao lovranski guc u vlasništvu obitelji Mohović, otok Lošinj je pokazao svoju regatnu pasaru Primavera u vlasništvu lošinjskog muzeja, zadarsko Sveučilište ratnim brodom Condura Croatica odalo je počast hrvatskom ratnom duhu iz (čak!) 10. stoljeća, Udruga Palagruža iz Komiže već je tradicionalno izložila komišku gundulu i sandulu, a neretvansku pomorsku vještinu pokazale su veslačice i veslači iz Opuzena na njihovoj tradicionalnoj lađi i trupi. Uz to dodajmo i prikaz starog zanata kalafativanja i obrade drva u šatoru na kopnu, dobru spizu, pokoju demičanu vina i primorske note i dobiva se upravo ono što ovaj festival traži, a Hrvatska nudi – bogata pomorska tradicija.

*Hrvatska flota - od sjevera do juga*

DIVOVI

Glavni eksponati ovog festivala svakako su bili divovi. Njih pet! Mamili su poglede, a tko je pustio mašti na volju mogao se vrlo lako vratiti u neka davna vremena kad je plovidba bila nesigurna, luka značila spas, a more izazivalo nezamislivo strahopohotovanje. Čak dva diva vijorila su rusku zastavu, onaj najveći – "Kruzenstern" i nešto manja fregata "Shtandart", uz njih tu su bili jedan češki brik imena "Grace", francuska fregata "Hermione" i španjolski galjun "El Galeon".

"Kruzenstern" je 114 metarski bark, sagrađen 1926. godine u Njemačkoj pod imenom "Padua" i drugi je najveći četverojarbolni bark na svijetu. Predan je tadašnjem SSSR-u kao ratni plijen 1946.

*Bitka Rusa i Čeha u francuskoj luci*

godine, i otada služi kao školski brod ruske mornarice. Posada se sastoji od čak 250 članova, a svi su za vrijeme trajanja festivala ozbiljno obavljali svoje zadatke, kako i priliči jednoj mornarici.

Fregata "Shtandart" sagrađena je 1703. godine i prvi je brod baltičke flote u Rusiji. Replika izložena na sajmu ujedno je bila i jedan od dva broda koja su sudjelovala u simulaciji pomorske bitke u gradskoj luci.

Drugi sudionik bitke bio je češki brik "Grace", dvojarbolna replika originala iz druge polovice 18. stoljeća. Zanimljivo je da je upravo taj brod, doduše onaj iz 18. stoljeća, služio i za gusarenje što je samo pridonijelo priči oko koje je stvoren scenarij i koreografija bitke. I tako su se usred francuske luke na moru borili Česi i Rusi...

Ponos francuske pomorske povijesti svakako je fregata "Hermione", 63 metarski ratni brod koji je svoju službu odradio od 1779. do 1793. godine, a rekonstrukcija replike trajala je od 1997. do 2014. Ovaj smo brod uspjeli posjetiti i uvjeriti se u razornu moć ovoga broda naoružana s čak 22 topa raspoređena po bokovima trupa.

Unatoč gužvama kod ulaza na velike jedrenjake, nakon "Hermione" uspjeli smo se ušuljati i na "Galeona", repliku španjolskog galijuna iz 16. stoljeća koji je prvi puta plovio francuskim vodama.

MELODIJE KOPNA I MORA

Od samoga početka našeg puta u Sète teško je bilo ne postaviti si pitanje kako jedan festival pomorske baštine može sadržajno izdržati sedam dana? Odgovor je stigao na licu mjesta. U svijetu u kojem su pomorska kultura, veličanje tradicije i čuvanje folklora nešto više od floskule, tamo gdje je to način života, tamo je sedam dana prekratko.

Program festivala obuhvaćao je brojne sadržaje - od veslačkih regata, zatim pomorskih dvoboja, predstavljanja melosa određenih regija te glavne subotnje parade gradom. Upravo je u toj paradi svoje mjesto našla i hrvatska delegacija koja se predstavila publici u nošnjama karakterističnim za određena područja, a nakon parade Komižani su upriličili i tradicionalno spaljivanje komiške gundule.

Pomorski dvoboj na barkama izazvao je izuzetan interes publike u nas inače svojstven samo prvoligaškim nogometnim utakmicama, a mi smo se uspjeli ugurati u prve redove i iz prve ruke svjedočiti borbenosti pojedinih ekipa. Dvoboj se odvija u jednom od brojnih kanala u



Kruzenstern - luka upisa Kalnininjgrad



Češki gusari i njihovi običaji



Parada ljubavi



Dvoboј hrabrih pomorskih vitezova



Španjolski galijun - demonstracija moći

Sèteu, a bore se dvije posade predvođene "vitezovima" koji su opremljeni kopljem i štitom. Na dogovoren znak posada ubrzava barku koliko god je to moguće, timunjer usmjerava provu, a "vitez" pokušava protivnika srušiti u more. Pad u more u ovom slučaju znači poraz, a činjenica da mu je temperatura oko 17 stupnjeva pomaže pobjedniku da okus pobjede bude još slađi.

Kako je ovaj festival otvorenoga tipa, odnosno bez naplate ulaza, svatko rado posjeti i jednu od gastro postaja. A njih ne fali! Naime cijeli festival ima ritam ležernosti i spokoja. Rusi suše i dime haringe, Francuzi nude svježe kamenice uz kap limuna, Hrvati režu pršut i sir, degustiraju se maslinova ulja, a vina dolaze iz svih regija. Zanimljivo je da se samo na jednom mjestu točila piva...

HRVATSKO SELO

Hrvati su u svom "selu", uz susjede Talijane, predstavljali Jadran. Tu su se svakodnevno pripremale autohtone delicije – od pašte i fažola na bruget, preko komiške pogače do raznih lešada i brudeta. Nisu se nudili čevapi i piva već se osjetio vonj slane srdele i vina. Tri mužikanta, po jedan s Brača, Korčule i Visa, svako malo su pustili glas i savršeno se uklopili u ranije spomenuti ritam festivala. Pepe kalafat je sa svojom ekipom vrijedno slagao rebra gundule, a povremeno bi i izrecitirao poneki stih iz svoga libra.

Lošinjska regatna pasara i lovranski guč svakodnevno su jedrili po portu i budili značitelju posjetitelja koji su se raspitivali o Hrvatskoj, o našoj tradiciji, o našim barkama, o našim danima slave. Čude se posjetitelji i pitaju zašto je "Primavera" toliko prejdrena i brza. A "Primavera" je u jednu ruku također jedinstveni primjerak na ovom festivalu – to je jedina barka toga tipa koja se nekad, a i danas, koristi isključivo za sportsko jedrenje i regate. Slabo je i kod nas znana činjenica da je Lošinj kolijevka regatnoga jedrenja, i to u svjetskim razmjerima! Početkom 19. stoljeća u Malom Lošinju postojalo čak 7 obiteljskih škverova koji su, uz primarnu djelatnost gradnje trgovackih, ribarskih i brodova za razonodu, izrađivali i regatne pasare kojima bi onda regatavali po lošinjskom zaljevu i branili čast svoje familije i zanata.

I na kraju preostaje samo ponoviti roditeljsko gradivo – za zdrav razvoj potrebna je zdrava okolina i ranije spomenuti gen. Gen imamo, i sad se samo moramo malo potruditi i bolje usmjeriti okolinu.